

॥ श्री साईसच्चरीत ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥
गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णु गुरुर्देवो महेश्वरः । गुरुः साक्षात् परब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥१ ॥
ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तीं । द्वंद्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ॥
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतं । भावातीतं त्रिगुणरहितं सदगुरुं तं नमामि ।

उपोद्घात

सुमार पन्नास वर्सा पयलीं (आतां तातूत आनीक देडेशें वर्साची भर पडल्या आसूये.) श्रीसाईनाथ म्हाराज पयले फावट शिरडी आयले. शिरडी हो गांव अहमदनगर जिल्ल्यांत कोफरांव म्हालांत आसा. म्हाराजाचो मूळ गांव खंयचो आनी तांचे पालक कोण, हाचे विशीं खात्रीची अशी माहिती मेळना. इतले मात निश्चीत दिसता, तें म्हणल्यार म्हाराजांचो मोगलाई कडेन बरोच संबंद आसपाक जाय. म्हाराजांच्या उलोवपांत शेलू, जालना, माणवद, पाथरी, परभणी, नौरंगाबाद (औरंगाबाद), बीड, बेदर ह्या मोगलाईच्या गांवांचो परत परत उल्लेख येतालो. एकदां पाथरीचो एक मनीस म्हाराजांच्या दर्शनाक आयिल्लो. ताचे कडेन उलयतना म्हाराजांनी पाथरीची खबर विचारून थंयच्या भोवतेक मुखेल मुखेल अशा मनशांचीं नांवां घेवन तांची चवकशी केल्ली. हाचे वयल्यान म्हाराजांक पाथरीची खासा माहिती आसली अशें मानपाक जाता. मात तांचो जल्म थंयचोच आसतलो अशें खात्रीन सांगपाक जावचें ना.
तरेंच, म्हाराज मूळचे ब्राह्मण आसले काय ते जल्माचेच मुसलमान तेंय निश्चीतपणान सांगप कठीण. हाचेय मुखार वतना

॥ श्रीसाईसच्चरीत ॥

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्धात || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 तांच्या भोवतेक भक्तांच्या मानपा प्रमाण ते ‘अयोनीज’ आसले काय कितें तेय सांगपाक मेळना. म्हाराजांक अयोनीज मानप हें
 भक्तांचे नदरेक अशक्य दिसतले, पूण ह्या लेखकाक तशें दिसना. एकदां ह्या लेखका कडेन उल्यतना म्हाराजान, ‘आतां हांव
 वतलों तो आठ वर्साचो जातकच येतलों’ अशें म्हणिल्ले. श्रीकृष्णाची मूर्त देवकी माते कडेन प्रगट जाल्ली तेना आठ वर्साचीच
 आसली अशें पुराणांत वर्णन आसा. ‘आठा वर्साची मुर्ती । लखलखीत उजवाडांत दिसली । तेजान धाय दिका उजबळ्यो । तेना
 लिपले चंद्र सूर्य’ । (हरीविजय अ. ३, ओ. १२६). म्हाराजांचे चडशे भक्त तांकां साधकाचे सिद्ध जाल्ले मानिनात. म्हाराज
 म्हणल्यार प्रत्यक्ष अवतार अशें ते मानतात. म्हाराजांचे चमत्कार आनी तांची अद्भूत शक्त पळोवन तांकां श्रीकृष्णाचो अवतार
 मानपीय बरेच जाण आसात. म्हाराज मात तो अधिकार स्वता कडेन घेनासले. उल्यतना ते स्वताक परमेश्वराचो सेवक ‘बंदा’ अशें
 म्हणून घेताले. आपल्या गुरुंचो पूर्ण आशिर्वाद आपणाचेर आसा आनी तांचेच कृपेन भक्तांचीं संकश्टां पयस जावन तांचें कल्याण
 जाता, अशेंय ते सांगताले. भक्तांक आशिर्वाद दितनाय ‘अल्ला भला करेगा’ अशेंच ते म्हणिटाले. ते केन्नाच स्वता कडेन व्हडपण
 घेनासले. ते केन्नाच ‘अनल हक्क’ म्हणल्यार ‘हांवूच परमेश्वर’ अशें म्हणिनासले. मात तांचो उच्चार परत परत ‘यादे हक्क’
 म्हणल्यारूच ‘हांव परमेश्वराचें स्मरण, म्हणल्यार याद, करतां’ असो आसतालो.
 EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 एका मुसलमान मनशागेर साकून वराती वांगडा म्हाराज शिरडीक आयले. ताचें नांव चांदभाई. धूपखेडे ह्या गांवचे ते पाटील
 आसले. एका दिसा तांचो घोडो शेणलो म्हूण ताका सोदपाक ते रानांतल्यान चलताले. तेना थंय एका झाडा पोंदा बशिल्ले म्हाराज
 तांचे नदरेक पडले. म्हाराजांक ताणी आर्दी केन्नाच पळोवंक नासले. म्हाराजांनी तांकां उलो मारलो आनी चिलीम ओडून वच
 अशें सांगलें. तेना ताणी आपलो घोडो शेणला म्हणून ताका सोदपाक आपूण वतां अशें सांगलें. ताचेर म्हाराजान म्हणलें, ‘ते
 खातीर इतले पयस कित्याक वचपाक जाय? तो पळ्य तुजो घोडो कुशीच्या दुर्गा फाटल्यान आसा’. म्हाराजांचीं उतरां आयकून
 चांदभाई त्या दुर्गा कडेन गेले. पळ्यता जाल्यार खरेंच तांचो घोडो थंय चरतालो. चांदभाईन घोडो घेतलो आनी म्हाराजां सरेन
 EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE १२

आयले. म्हाराजांनी तांकां चिलीम ओडपाक दिली. वतना चांदभाईन म्हाराजांक आपल्या घरा येवपाचो आगरो केलो. ताचेर म्हाराजांनी तांकां ‘हांव फाल्यां येतां’ अशें सांगलें. सांगिल्ले प्रमाण दुसऱ्या दिसा म्हाराज तांच्या घरा गेले. चांदभाईक चिलीम ओडपाक दिली थंय उजो नासलो. म्हाराजांनी आपल्या हातांतलो चिमटो जमनीर आपटलो. ते बराबर थंय उजो निर्माण जालो. ताचेर म्हाराजांनी चिलीम पेटयली.

उपरांत कांय दीस म्हाराज चांदभाईच्या घरा रावले. मागीर चांदभाईच्या भाच्याची सोयरीक शिरडीचे एके चलये कडेन जाली. ते लग्नाचे वराती वांगडा म्हाराज शिरडीक आयले. गांवा भायर आशिल्ल्या खंडोबाच्या देवळा कडेन वरात राविल्ली. म्हाराज खंडोबाच्या देवळांत गेले. थंय तांकां **म्हाळसापती** नांवाचे गृहस्थ मेळळे. शिरडीचेच नागरीक आशिल्ले हे म्हाळसापती जातीन दैवज्ञ आसले. ते खंडोबाचे भक्त. कितल्याशयाच पिळयां सावन खंडेरायाची वारी तांगेर आसताती. म्हाराज खंडेरायाच्या देवळांत गेले तेन्ना तांच्या आंगार कफनी, तोपी आनी धोतर असो भेस आसलो. तांचेर नदर पडली तेन्ना म्हाळसापतीन तांकां ‘आवो साईबाबा’ अशें म्हणून येवकार दिलो. म्हाराजांनी तेंच नांव म्हणल्यार ‘**साईबाबा**’ अखेरे मेरेन आपणायलें. म्हाराजांचे चडशे भक्त तांकां ‘**साईबाबा**’ वा ‘**बाबा**’ अशेंच म्हणटाले. म्हाराजांची एकदां एका कामांत आयोगाचेर साक्ष जाली. थंय तांकां नांव विचारलें तेन्ना तांणी, ‘म्हजें नांव साईबाबा’ अशी जाप दिली. म्हाळसापती म्हाराजांक घेवन गांवांत आयले आनी थंय तांणी आपले इश्ट काशिराम शिंपी आनी आप्पा जागले हांचे कडेन म्हाराजांची भेट घडयली. ते तिगूय गांवांत येवपी साधुसंत, गोसावी - वैरागी, फकीर - फुकारी हांची आपले तांकी प्रमाण सेवा करून तांचे आशिर्वाद घेताले. मुखेल येरादारीच्या मार्गार आशिल्ल्यान शिरडी गांवांत वयले तेरेच्या लोकांचें येवपवचप चालूच आसतालें. तांची सेवा ते करताले. हे तिगूय (काशिराम, आप्पा आनी म्हाळसापती) म्हाराजांचे सर्वार्थान भक्त जाले. मुखार कांय वर्सा उपरांत तांचे मदल्या काशिराम आनी आप्पा हांकां मरण आयलें. काशिराम अंतरले उपरांत कांय वर्सानी आप्पाय अंतरले. मात दोगांच्याय मरणा दिसा एकादस आसली. हरिभक्तांचे

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात ॥ EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 मरण हरिच्याच दिसा जाता म्हणटात तशें त्या दोगांचेंय जाले.
 काशिरामान म्हाराजांची सेवा तळमळीन आनी तनानमनान केली. म्हाराजांची कफनी आदीं भगवी वा धवी आसताली.
 काशिरामान तांकां पाचवी कफनी आनी पाचवी तोपी शिकून दिली. पूण म्हाराज चडशे धवीच कफनी घालताले आनी तकलेक
 धोतर बांदताले. तशेंच म्हाराजांक चिलीम, तंबाकू दिताले आनी तांचे धुनी खातीर जळवाचीय पुरवण करताले. गरज पडल्यार
 पयशेय दिताले. हें व्रत काशिरामान चलयले. मुखार मुखार ते आपले पयशांचे पाकिटूच म्हाराजां मुखार दवरताले आनी जाय
 तितले पयशे काढून घेवचे अशी म्हाराजांक विनवणी करताले. म्हाराज तेन्ना पयशे घेनासले, तरीय काशिरामा कडल्यान पयसो
 दोन पयशे सदांच घेताले. म्हाराजांनी आपले कडल्यान दक्षणा घेवची हे खातीर काशिरामाच्या जिवाक तळमळे लागताले. केन्नाय
 एक दीस म्हाराजांनी दक्षणा घेतलिना जाल्यार तांच्या दोब्यांतल्यान दुकां गळटाली. अशे तरेन वायट दिसप हे लेगीत परमार्थाक
 घातक आसता. कित्याक तर तातूतल्यान 'म्हजे भितर दिवपाची शक्त आसा' अशी अहंकाराची भावना रिगता. अर्थात भक्तांच्या
 परमार्थात अशे तरेची अहंकाराची भावना रिगता आसत जाल्यार ती काढून उडोवप हो देवाचो नित्य संकल्प आसता. काशिरामाचेय
 बाबरींत तेंच घडले. कांय दिसां उपरांत ताकाच पयशांचो उणाव भासपाक लागलो, आनी म्हाराजांनी तांचे कडेन दक्षणा मागप
 चालूच दवरले. 'म्हाराज आयज म्हजे कडेन पयशे नात' अशें व्हडा कश्टांनी तांकां सांगचे पडपाक लागले. तशें जाल्यार 'कोणा
 कडल्यान तरी उशेणे मागून हाड आनी म्हाका दी' अशें म्हाराजांनी तांकां सांगचे. ते प्रमाण कांय दीस तांणी उशेणे पयशे हाडप
 चालूय दवरले. पूण मुखार तेय मेळना जाले. अर्थात हें सगलें काशिरामाचो अहंकार काढून उडोवपा खातीर चलिल्ले. आपले
 भितर 'दिवपाची' शक्त ना, हाची तांकां जाणविकाय जाली तेन्नाच्यान तांची परिस्थिती सुदारपाक लागली आनी ते आदलेच
 प्रमाण सुखवस्तू जाले. म्हाराजांनी आपले कडल्यान नित्य दक्षणां घेवची ही तांची तळमळूय खंयचे खंय विरगळून गेली.
 काशिराम कपडे विकपाचो धंदो करताले आनी वेगळ्या वेगळ्या गांवांनी वचून सप्तकी बाजाराच्या दिसा मांड घालताले.
 EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता ॥ EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE १४

एकदां नाऊरचो बाजार सॉपोवन ते परत येतले. वाटेर वाटमारी करपी भिल्लांनी तांकां आडायले. काशिराम घोड्याचेर बशिल्ले. ते चोर पयलीं तांचे सरेन गेलेनात. रस्त्यान वचपी हेर गाडयो तांणी आडायल्यो. उपरांत तांची नदर काशिरामाचेर पडली तेना ते थंय धांवून गेले. तांकां लुटपाच्या यत्नांत तांणी कांय सामान झोंबुनूय घेतलें. काशिरामान तांकां कसलोच विरोध केलोना. मुखार चोरांनी तांचे कडेन एक ल्हानशी पिशवी आशिल्ली तिका हात घालो. तातूत कसलीय तरी मोलादीक वस्त आसतली असो तांचे अदमास आसलो, पूण तातूत तर फकत साकर आसली. काशिराम हांकां एकदां जानकीदासबाबा नांवाच्या सत्पुरसान मुयांक साकर घालीत वच्चे असो उपदेश केल्लो. तेनाच्यान ते सदांच आपले कडेन साकर दवरताले. तेच खातीर ती पिशवी तांकां भोव मोलाची दिसताली. खंयचेच परिस्थिरींत ती चोरांक व्हरपाक दिवप ना असो तांणी निश्चेव केल्लो. अचकीत तांची नदर त्या चोरां मदल्या एकल्याच्या हातांतल्यान सकयल पडिल्ले तरसादीचेर पडली. तांणी ती उखल्ली आनी दोन चोरांक मारून उडयले. मात तिसऱ्या चोरान फाटले वटेनच्यान येवन तांचे तकलेर कुराड मारली. तातूत काशिराम गंभीर जखमी जाले आनी बेशुद्ध जावन पडले. तांकां मरण आयलां आसतलें अशें त्या चोराक दिसलें, म्हणून तो तांकां थंयच सोडून पळून गेलो. मुखार कांय वेळान ते शुद्धीर आयले आनी कांय दिसां उपरांत तांची भलायकीय मुदारली. म्हाराजांचेर पुराय श्रद्धा आशिल्ल्यान तांणी हॉस्पिटलांत वचपाक न्हयकार दिलो आनी आपणाक शिरडीक व्हरात असो आगरो धरलो. ते प्रमाण तांकां थंय व्हेले आनी म्हाराजांचे सांगणे वयल्यान थंयच माधवराव देशपांडे हांचे कडल्यान वखद- विरसद केलें. अर्थात म्हाराजांचे कृपेनूच काशिराम आदले भशेन भलायकेन घटमूट जाले.

EEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEE || उपोद्घात || EEEEEEEEEEEEEEEEEE
भक्तांनी, म्हाराजांच्या खंयच्या तरी प्रीय भक्ताचेर व्हड संकश्ट कोसळ्णां, आनी त्या संकश्टांतल्यान ताचें रक्षण करपा खातिरुच
म्हाराजांनी हो आकांत चलयला हें ज्युस्त वळखल्ले. घडलेंय तशेंच. चोर व्हड संख्येन आसले. तांचे कडेन हत्यारां आसलीं.
तरीय तांच्या चपक्यांतल्यान अशे तरेन काशिराम जितो उरप हाचेर कोणाचोच विस्वास बसचो नासलो. पूण तारप्या मुखार
मारप्याचें शाणेपण खंय चलता? आसू. काशिराम उपरांत आनीक कांय वर्सा जगले आनी शके १८३० चे चैत्र शुद्ध एकादशी दिसा
अंतरले.

व्यर उल्लेख केलल्या तिगां मदले म्हाळसापती बरेच दीस आसले. तांकां शके १८४४ च्या भाद्रपद म्हयन्यांत मरण आयले.
तांचे आनी म्हाराजांचे खूब लागींचे संबंद आसले. म्हाराज सदांच मशिदींत बसताले आनी न्हिदप मात एके रातीं मशिदींत जाल्यार
दुसरे रातीं चावडेर आसताले. म्हाराज मशिदींत न्हिदताले ते रातीं म्हाळसापती उजवाडटा मेरेन म्हाराजां सरेन बसून रावताले.
अर्दीमदीं दोगांच्योय इश्टागतीच्यो गजाली चलताल्यो. अशे तरेन दर दुसरे रातीं म्हाराजां वांगडा मशिदींत बसून रावपाची आपली ही
परंपरा तांणी मरणा मेरेन चालूच दवरली. ते आदर्श तितलेच निसुवार्थी अशे अधिकारी आसले. तांकां लागून म्हाराजांच्या भक्तांक
बरो बोध जातालो आनी नित्य आनंद मेळटालो.

म्हाराज हांगा येत सावन मशिदिंतूच रावपाक लागिल्ले. ती मशीद त्या वेळार सामकी पडींग स्थिरींत आशिल्ली. दर दुसऱ्या
दिसा ते थंय वयताले. राती कडेन मात मशिदिंतूच रावताले. कोणेय जेवपाक व्हेले जाल्यार वयताले. लोकांक वखद उपचार
सांगताले आनी दितालेय. ते खातीर पयशे घेनासले. इतलेंच न्हय, दुयेंतींची देखरेख सारकी जायना अशे दिसले जाल्यार स्वता
वचून करताले. अशे तरेन म्हाराजांनी थंयच्या कितलेश्याच लोकांची शुश्रूषा केली. मुखार म्हाराजांनी वखदां दिवपाचें बंद केलें
आनी फक्त आंगारो दिवपाक लागले. आदींय आंगारो दिताले आनी तातुंतल्यान लोकांक गूण मेळटालो.

आपूण आदीं लोकांक वखद उपचार करतालों हे विशीं एकदां म्हाराजांनी ह्या लेखका कडेन उल्लेख केल्लो. ‘काका, हांव

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात ॥ EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 █ आर्द्धं लोकांकं वखद उपचार करतालों. (लेखकाक ते काका म्हूण उलो मारताले). मुखार वखदां दिवप सोडलें आनी हरी हरी
 █ करपाक लागलों आनी हरी हरी करता करतां हरी मेळ्यो’’.
 █ म्हाराज पयले फावट हांगा आयले तेना थंय देविदास नांवाचे एक साधू आसताले. तांचे सरेन जायत्या फावटीं वेगळे वेगळे
 █ साधू येताले. तशेंच रामेश्वर, पंढरपूर आनी दक्षिणे वटेनच्या हेर तिर्थथळांचे पांयवाटेन वचपी भावीक भक्तांचो हो रस्तोच
 █ आशिल्ल्यान बन्याच सत्पुरशांचे पांय हांगा वेळावेळार लागताले. अशेच एक **जानकीदास** नांवाचे साधू बरेच दीस थंय आसले.
 █ ते बन्यांतले अधिकारी आसले अशें सांगतात. तांची आनी म्हाराजांची बरी बसका जाताली. तशेंच नामनेचे **गंगागीरबाबाय** थंय
 █ येताले. म्हाराज थंय आयले उपरांत जेना गंगागीर पयले फावट आयले, तेना म्हाराज बांयचेर वचून दोनूय हातांनी दोन कळसुल्यो
 █ भरून उदक घेवन येताले. गंगागीरबाबांची तांचेर नदर पडली, तेना तांणी, ‘‘ही मुर्ती हांगा केन्ना आयली? हें एक रत्न. हांची
 █ योग्यताय व्हड. हें रत्न तुमकां मेळ्यो हें तुमचे व्हड भाग्य’’, अशें कुशीक आशिल्ल्या लोकांकं म्हणतें. उपरांत गंगागीरबाबा
 █ म्हाराजांच्या दर्शनाक आयले आनी थंय तांच्यो आपलेपणाच्यो गजाली जाल्यो. म्हाराजांचे बाबर्तींत अशेच तरेचीं उतरां
 █ अक्कलकोटच्या **आनंदनाथ** म्हाराजांनी काडिल्लीं. हे आनंदनाथ म्हाराज अक्कलकोट स्वामीजींचे (स्वामी समर्थांचे) शिश्य
 █ आसले. येवल्या लागीं सावरगांवांत ते एकदां आयिल्ले तेना शिरडीचे **माधवराव** बळवंत देशपांडे, **दगडू** भाऊ गायके, **नंदराम**
 █ शिवराम मारवाडी आनी **भागचंद** मारवाडी तांच्या दर्शनाक गेल्ले. दर्शन घेतकच ते शिरडीक वचपाक भायर सरले. तेना अचकीत
 █ आनंदनाथ म्हाराज तांचे वटेन धांवत आयले आनी तांचे गाडयेंत बसत, आपुणूय तुमचे वांगडा येतां अशें सांगपाक लागले.
 █ नेवरगांवच्या आनी येवल्याच्या लोकांनी तांकां आडावपाचे यत्न केले, पूण सगले फुकट गेले. आनंदनाथ म्हाराज थंय आयिल्ले
 █ तेना तांणी म्हाराजां विशीं उतरां काडिल्लीं तीं अशीं, ‘‘हो हिरो. हाचें खरें मोल तुमकां खबर ना. हो कोयरांत बशिल्लो आसलो
 █ तरीय प्रत्यक्षांत हो हिरो हें लक्षांत दवरात’’. त्या वेळार म्हाराज नामनेक पावूक नासले आनी गांवांतले लोक तांकां एक सादारण

(७)

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE

EEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEE || उपोद्धात || EEEEEEEEEEEEEEEEEE
पिसो फकीर समजताले.

म्हाराजांची स्थिती त्या वेळार “पोरणे पिंजिल्ले न्हेसता रे। मनांत येत थंय बसता रे। पिसो पिशा भशेन दिसता रे। मात ब्रह्मांडाक गिळून आसता रे।।” अशीच आसली. म्हाराज केन्ना व्हाळार वचून बसताले, केन्ना गांवचे शिमेर आशिलल्या एका निंबाच्या झाडा पोंदा बसताले, केन्ना कोणाच्या मळ्यांत वचून बसताले, आंगा वयले कपडे पिंजिल्ले आसताले, केन्ना केन्ना खर तिडकल्ले भशेन वागताले. तांच्या ह्या असल्या वागण्याक लागून लोकांक ते पिसो कशेच दिसताले. मात लोकांचो हो गैरसमज रोखडोच पयस जालो आनी म्हाराजांची योग्यताय शिरडीच्या लोकांक कळळी. तो प्रकार असो घडून आयलो :-

म्हाराजांक मशिदींत आनी देवळांतूय खूब दिवे लावपाची आवड आसली. अर्थात आवड आसली अशें म्हणप हें वेव्हारी नदरेतले उलोवप. खरेपणीं तांची एकूच कृती ही स्वताची खोस, आवड पूर्ण करपा खातीर नासताली. (कित्याक तर तांकं खोस, उमेद अशी उरुंकूच नासली). तांचे कृतींत एकूच हेत आसतालो तो म्हणल्यार लोकांचें कल्याण. आसू. ह्या दिव्यां खातीर म्हाराज तेलयांच्या आनी वाणयांच्या घरांनी वचून तेल मागून हाडटाले. कांय दीस तांणी म्हाराजांक तेल दिलें. अर्थात ते वेव्हारी मनीस कितले दीस म्हणून तेल दितले? कांय दिसां उपरांत तांणी तेल दिवपाक न्ह्यकार दिलो. मात ते खातीर म्हाराजांच्या दीसपट्ट्या कार्यात खंड थोडोच पडपाचो आसलो ! म्हाराजांनी पणठ्यांनी तेला बदला उदक घालें आनी सदां भशेन वाती घालून काढी मारली आनी त्यो पेट्यल्यो. म्हाराज ह्यो उदकाच्यो पणठ्यो पेटोवपाची तयारी करताले तें पळोवन लोकांक तांच्या पिशेपणां विशीं खात्री जालली. मात उदक भरिल्यो त्यो पणठ्यो पेटपाक लागल्यो आनी रातभर पेटत उरल्यो तेन्ना लोक अजापीत जाले. ते म्हाराजांक शरण गेले आनी म्हाराजांचीं फकांडां, बकच्छायो मारिल्ले खातीर माफी मागपाक लागले. जायत्या जाणांनी म्हाराजांक उण्याअदीक प्रमाणांत छळिल्लेय. तांकां भयान कांपरे भरलें. पूर्ण म्हाराज पूर्ण दयाळू आसले. उपकार करप्यांची लेगीत उपेक्षा करपाची ना, जाल्यार तांचेरूय उपकारूच करपाचे हें म्हाराजांचें ब्रीद! ते खातीर अर्थातूच कोणाकूच भियेवपाची गरज नासली. म्हाराजांचो

EEEEEEEEEEEEEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEEEEEEEEEE

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 सगल्या लोकांचेर मोग आसलो आनी आपल्या भुरग्यां भशेन ते तांचेर माया करताले. गांवाचेर कसलेंय अरिश्ट येवपाचे आसत
 जाल्यार ताचे विशीं म्हाराज आर्दंच लोकांक शिटूक करताले, आनी जे तांच्या सांगण्या प्रमाण वागताले तांचे कल्याणूच जाताले.
 सगल्या गांवाची जरी म्हाराजांचेर श्रद्धा बशिल्ली तरीय म्हाराजां कडेन चड लागींपण आशिल्ले थोडेच लोक आसले.
 म्हाराजांच्या तापट सभावाक लागून तांचे लागीं वचपाचे धाडस सगल्यांकूच जायनासलें. तितली कोणाची कापाझदादूय जायनासली.
 आनी मशिदींत लोकांचे येवप वचप साप्प उणेच आसताले. ह्या वेळार देशपांडे घराण्या मदले माधवराव बळवंत हांचे येवपवचप
 खासा जावपाक लागले. मशिदीच्या वाठारांतूच एक लहानरुंदे घर आसले. तातूत शाळा भरताली. ते शाळेंत माधवराव मास्तर
 आसले. तांणी वेळावेळार शाळेंतल्यान मशिदींत वचपाची संवय लावन घेतिल्ली. थंय गेले म्हणटकच चिलीम भरून आपणे
 ओडपाची आनी म्हाराजांक ओडपाक दिवपाची. कसल्याय कारणाक लागून जायना, माधवरावाचे म्हाराजांलागीं लागींपण
 वाडपाक लागले आनी माधवराव म्हाराजां कडेन चड चड आकर्षीत जावपाक लागले. मुखार कांय वर्सा उपरांत तांणी आपले
 सगले धंदे सोडले आनी फकत म्हाराजांची आनी तांच्या दर्शनाक येवपी लोकांची सेवा होच धंदो म्हणून स्विकारलो. हे सेवेचो
 मोबदलो म्हूण माधवरावान केन्नाच कांय मागलेना. ते आनी म्हाराजांचे भक्त हांचे मर्दीं घट संबंध आसले आनी बन्याच जाणांक
 आदारूय दिसतालो. बरेच भक्त कसलीय अडचण आयली जाल्यार माधवरावांचो सल्लो घेतले बगर मुखार वचनासले.
 म्हाराज शिरडी सोडून चडशे खंय वचनासले. मात केन्ना केन्ना निमगांवाक बाबासाहेब डेंगळे ह्या नांवाचे भक्त आसले
 तांगेर वताले जाल्यार केन्नाय एकदां राहता गांवांतल्या चंद्रभानशेट मारवाडी हांगेर वताले. चंद्रभानशेट अंतरले उपरांत तांच्या
 पसन्याचो वेव्हार खुशालचंदशेट पळयताले. ह्या खुशालचंदजीक म्हाराज परत परत आपोवणे धाडटाले आनी केन्नाय राहात्याचो
 कोण्य मनीस आयलो जाल्यार ताचे कडेन खुशालचंदाची खबर घेताले. आसुं.
 बाबासाहेब डेंगळेचो भाव नानासाहेब डेंगळे जाळी -निमगांव वाठारांत रावतालो. तांकां पूत नासलो. पयलीं घराब्यांत पूत
 EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE १

EEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEE || उपोद्घात || EEEEEEEEEEEEEEE
जलमाक येना म्हून ते दुसरे खेपे लग्न जाले. तरीय कांयच उपेग जालोना. मागीर बाबासाहेबान तांकां म्हाराजांच्या दर्शनाक धाडले. नानासाहेब डेंगळे म्हाराजांच्या दर्शनाक आयले तेन्ना तांकां पूत जातलो असो आशिवाद दिलो आनी त्या आशिवादाचे सासायेन योग्य वेळार तांकां पूत जालो. अर्थातूच तातूंतल्यान नानासाहेबांची म्हाराजां वयली श्रद्धा आनिकूय घट जाली. ते खातीर ते परत परत म्हाराजां सरेन येवपाक लागले. तांचें सरकारी कर्मचाऱ्यां कडेन येवप -वचप आशिल्ल्यान साहजिकूच तांणी म्हाराजांचे गूण त्या कर्मचाऱ्यांच्या मुखार गायले. ताका लागून रोखडेच जिल्ल्याधिकाऱ्याचे सचीव **चिंदंबर** केशव म्हणल्यासूच अण्णासाहेब गाडगीळ कांय लोकांक घेवन म्हाराजांच्या दर्शनाक आयले. अण्णासाहेब गाडगीळांची म्हाराजां वयली श्रद्धा दीसपट्टी वाडतच वचून ते म्हाराजांचे पूर्ण भक्त जाले.

म्हाराज जे मशिदींत बसताले आनी न्हिदताले ती सामकी मोडपाक आयिल्ली. सक्यल कोयर आनी वयल्यान माती पडटाली अशी स्थिती आशिल्ल्यान नानासाहेब डेंगळे हांणी म्हाराजांक न्हिदपा खातीर म्हूण एक दाट फळी हाडून दिली. म्हाराजांनी निखटे जमनीचेर न्हिदनासतना ती फळी घालून तिचेर न्हिदचें हो तांचो हेत आसलो. म्हाराजांनी ते फळयेचो उपेग न्हिदपा खातीर केलो, पूण प्रकार वेगळोच केलो. ती फळी जमनीर घालिनासतना पोरण्या कपड्यांच्यो दोरयो करून मशिदीच्या आडचाक ती फळी झोपाळो कशी लोंबयली आनी तिचेर न्हिदपाक लागले. तांणी दोरयो म्हण बांदिल्लीं बोंदारां पळयत जाल्यार ते फळयेचें लेगीत वजन तीं घेवची नात अशें दिसतालें, पूण म्हाराजांचे सासायेक लागून ते फळयेचेंच न्हय जाल्यार म्हाराजांचे कुडीचेंय वजन तीं घेवपाक लागलीं. म्हाराज न्हिदतना आपल्या चारूय वट्यां चार पणट्यो पेटोवन दवरताले. ते फळयेर न्हिदिल्ल्या म्हाराजांक पळोवपाची दरेकल्याक उमळशीक लागताली. अजापीत जावन ते तांकां पळयताले. मात अजाप म्हणल्यार म्हाराजांक ते फळयेचेर चडटना वा देंवतना कोणेच केन्नाच पळयलेनात. कितल्याशयाच जाणांनी लिपून रावून तांकां फळयेचेर चडटना पळोवपाचे यत्न केले पूण कोणाकूच येस आयलेना. कांय दिसां उपरांत हो प्रकार पळोवपा खातीर लोकांची गर्दी जमपाक

EEEEEEEEEEEEEEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEEEEEEE १०

लागली, तेन्ना एका दिसा म्हाराजांनी ती फळीच काढून उडयली.

ज्या कारणा खातीर नानासाहेब डेंगळे पयले फावटीं म्हाराजांच्या दर्शनाक आयिल्ले, त्याच कारणा खातीर कोपरगांवाचे क्षेत्र निरक्षिक गोपाळराव गुंड हेय दर्शनाक आयिल्ले. तांकां तीग घरकानी आसूनय पूत नासलो. म्हाराजांचे कृपेन तांच्याय घराब्यांत पूत जल्माक आयलो. ताका लागून तेय म्हाराजांचे पूर्ण भक्त जाले. एकदां तांच्या मनांत मोडपाक पाविल्ली ती मशीद आपणें परत बांदची असो विचार आयलो. ते प्रमाण तांणी बरेचशे फातर एकठांय केले. पूण म्हाराजांनी तांकां ती मशीद बांदपाक मान्यताय दिलिना. तें काम दुसऱ्या एका भक्ता कडल्यान करून घेवपाचें आसलें. तो प्रसंग मुखार सांगला. गोपाळरावान जमयिल्ल्या फातरांचो उपेग म्हाराजांचेच आज्ञेन थंयचें शनीचें देऊळ बांदपा खातीर आनी दुसऱ्या एका देवळाचो जिर्णोद्धार करपा खातीर केलो.

म्हाराजांचें लक्ष सगल्या देवळां कडेन आसतालें. थंयच्या मारुतीच्या देवळाचोय जिर्णोद्धार म्हाराजांनीच करून घेतलो आनी त्या देवळाचो आकारुय वाडयलो. जे प्रमाण गांवांतल्या देवळां कडेन म्हाराजांचें लक्ष आसतालें तेच भशेन पिरां कडेनूय तांचें लक्ष आसतालें. गांवचे शिमे लागीं आशिल्ल्या निंबाच्या झाडा पोंदा म्हाराज केन्ना केन्ना बसताले असो उल्लेख व्यर आयला, थंयच एका पिराचें थडगें आसा अशें म्हाराजांनी एकदां सांगलें. थंय खणून पळयल्यार खरेंच थंय तें थडगें आसलें. त्या दिसा गांवच्या लोकांनी म्हाराजांची वाजयत गाजयत मिरवणूक काढली. त्या थडग्या विर्शीचो उल्लेख म्हाराजांनी ह्या लेखका कडेनूय केल्लो. म्हाराजांनी सांगिल्लें, “हो जागो म्हज्या वडिलांचो. थंय बिरेस्तारा आनी शुक्रारा ऊद पेट्यात, तातूंतल्यान तुमचें कल्याण जातलें”. एकदां गोपाळराव गुंडाच्या मनांत, हांगा म्हाराजां खातीर जात्रा आनी उरुस आयोजीत करचो असो विचार आयलो. तो विचार तांणी गांवांतल्या लोकां कडेन उलोवन दाखयलो. **तात्या पाटील, दादा** कोते पाटील, **माधवराव** देशपांडे हांचे कडेन तांणी चर्चा केली. तो विचार तांकांय पटलो. ते प्रमाण तांणी तयारी सुरू केली. पूण तेन्ना थंय आशिल्ल्या कुलकर्ण्यन तांकां

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 विरोध केलो. ताचो परिणाम बरोच खर जालो. जिल्ल्याधिकाऱ्यान जात्रा आयोजीत करची नह्य असो आदेश दिलो. पूण जात्रा
 आयोजीत करपाक म्हाराजांचो पूर्ण आशिर्वाद आसलो. ताका लागून वयल्या मानेस्तांनी परत एकदां जिल्ल्याधिकाऱ्या कडेन अर्ज
 सादर केलो. ताचेर तांणी आपलो आदलो आदेश रद्द थारावन जात्रा आयोजीत करपाक मान्यताय दिवपी पत्र दिलो. म्हाराजांचे
 आज्ञे प्रमाण ती जात्रा रामनमीक आयोजीत करपाचें थारलें. तेनाच्यान ती सुरु जाली आनी फुडें दर रामनमीक भरपाक लागली.
 हे जात्रेची वेवस्था सुरवाती सावनूच शिरडीचे तात्या गणपती पाटील कोते हे पळयताले. म्हाराजांचो तांचेर भोव मोग
 आसलो. म्हाराजांक ते 'मामा' म्हणटाले. तांची आई, सौ. **बायजाबाई** हांणीय म्हाराजांची व्हड भक्तीन सेवा केली. गांवांतलो
 भोवजनसमाज म्हाराजांक पिश्यांत काडटालो अशा वेळार तांणी ही सेवा केली. म्हाराज आदीं दिसांतल्यान चार -पांच फावटीं
 गांवांत भिक्षा मागपाक भोवताले. मात बायजाबाईन तांकां केन्नाच रित्या हातांनी परत धाडलेनात. अर्थात ते सेवेचें फळ
 बायजाबाईक मेळळेंच. तांचे वांगडाच तांच्या संपूर्ण घराब्याक आनी खास करून तात्याक मेळळें. तात्यांक म्हाराज पयशे दिताले
 इतलेंच नह्य तर तांचे सगल्या तरांनी लाडूय करताले. सदांच सांजवेळार तात्या म्हाराजां कडेन वताले तेना ते मामा -भाचो हांचे
 मर्दीं जे मायेन आनी आपलेपणान जो संवाद जातालो तो पळोवपा सारको आसतालो. तांचे उलोवपूय आयकुपा सारके आसतालें.
 मशीद आनी चावडे वयली सगली वेवस्था तात्या कडेनूच आसताली. तात्यान येवन उठयले बगर म्हाराज उठनासले. तात्यान
 स्वता आसन घालप आनी म्हाराजांच्या हाताक धरून व्हरून ताचेर बसोवप अशें सदांच चलतालें. चिलीम पसून तात्याच भरून
 दिताले.
 रामनमीचे जात्रे वेळार म्हणल्यार खुदूद रामनमीच दिसा दोन व्हड निशाणांची आगळी मिरवणूक काढून मशिर्दीत वताले. थंय
 तीं दोन निशाणां दोन तींकांक बांदताले. तांचे मदलें एक निशाण रा. **शंकरराव** रघुनाथ देशपांडे म्हणल्यारूच नानासाहेब
 निमोणकर हांचे कडल्यान येतालें जाल्यार दुसरें नगरचे **दामूशेट** कांसार हांचे कडल्यान येतालें. नानासाहेब निमोणकर हे निमोणचे

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE १२

देशपांडे आसले. निमोण हो गांव संगमनेर म्हालांत आसा. त्या म्हालांत नानासाहेब म्हणल्यार एक फुटारी आशिल्ले. ते खातीर सरकारान तांकां मानद न्यायदंडाधिकारी म्हूण नियुक्त केल्ले. कितलीशींच वर्सा तें काम तांणी केलें. अखेरेक म्हातारपणाक लागू तांणी तें काम सोडलें. तांचो चुलतो थंयच रावतालो. तोय केन्ना केन्ना येतालो. थंय चुलत्यागेर येतकच तांच्याच सांगण्या वयल्यान ते म्हाराजांच्या दर्शनाक येताले. हळू हळू तांची म्हाराजांचे श्रद्धा वाडत गेली आनी अखेरचीं तीन वर्सा तांणी म्हाराजांचे अखंड सेवेंतूच घालयलीं. फक्त न्हावप धुवप हे सारक्या दीसपट्ट्या कामां पुरतेच ते घरा वताले आनी हेर सगलो वेळ म्हाराजांचे सेवेंतूच रावताले. साठ वर्सा पुराय जाल्लीं तरीय म्हाराजांची सेवा करतना केन्नाच आळस आयलोना वा सुसेग घेवपाचो विचार तांच्या मनांत आयलोना. महाराज तांकां ‘काका’ म्हूण उलो मारताले. म्हाराजां फाटल्यान तेय चड दीस रावलेनात. रोखडेच म्हाराजांनी तांकांय आपल्या चरणां कडेन व्हेले. म्हाराजांचे कृपेन तांकां सुखान मरण आयलें. निमाणे तीन दीस तांकां जंय थंय फक्त म्हाराजूच दिसताले. जो लागीं येतालो ताका ते साईबाबा (म्हाराजांक ‘बाबा’ म्हणटाले अशें व्यर सांगलांच) म्हणटाले. आपले घरकानीक पसून “येयात साईबाबा” अशेंच म्हणपाक लागले. तांकां कसलो तरी भास जाला अशें तिका दिशिल्ल्यान तिणे तांकां ‘आपूण बाबा न्हय, तुमची घरकान’ अशें सांगलें. ताचेर तांणी, ‘तुज्यांत कोण, बाबाच आसा, तूंय बाबाच’ अशें म्हणलें. अशे तरेन म्हाराजांच्या अखंड स्मरणांतूच तांचो अंत जालो.

तांणी धरलो. तो नेम अजुन्य चालू आसा.
 रामनमीची जात्रा सुरु जावचे आदीं कांय वर्सा म्हाराजांनी आपल्या एका भक्ताक आपोवन हडिल्लो. तो भक्त म्हणल्यार
रा. नारायण गोविंद म्हणल्यारूच नानासाहेब चांदोरकर. ते कल्याण वाठारांत रावपी. त्या वेळार ते नगरच्या जिल्ल्याधिकाऱ्याचे
 सचीव आसले. एका दिसा तांकां थंयचो कुलकर्णी केशव अनंत म्हणल्यारूच आप्पा हांणी, “म्हाराजांनी तुमकां आपयल्यात”
 असो रकाद दिलो. नानासाहेबांक आपाचें तें सांगणे सुरवातीक खरेंच दिसलेना. तांणी तांकां, “बेठेंच म्हाराजांचें नांव कित्याक
 सांगता? म्हजे कडेन तुजें कसलेंय काम आसत जाल्यार सांग” अशें म्हणलें. ताचेर आप्पान तांकां म्हाराजांनी खरेपर्णीच
 आपयल्यात अशें सांगलें. ताका लागून नानासाहेब म्हाराजांच्या दर्शनाक आयले आनी रोखडीच तांची तांचेर श्रद्धा बसली. उपरांत
 ते सेगीत थंय येवन म्हाराजांच्या बोधामृताचो लाभ घेवपाक लागले. महाराजां कडेन तांच्यो वरांची वरां बसका जाताल्यो.
 “तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया । उपदेक्ष्यंति तेऽज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥” हे श्रीभगवद् उक्ती प्रमाण नानासाहेबांची
 प्रणिपात, परिप्रश्न आनी सेवा आसताली आनी म्हाराज तांकां उपदेश करताले. एकदां म्हाराजांनी ह्या श्लोकाचें वरशर विवेचन
 केललें. त्या विवेचना वयल्यान म्हाराजांक संस्कृत भास बेसबरी कळटा हाचे विशिं नानासाहेबाची खात्री जाल्ली. नानासाहेबान
 तळमळीन आनी उत्तम तरेन म्हाराजांची सेवा केली. तातूत चड करून दोन गजालीं खातीर ते म्हाराजांच्या भक्तांचे सदांच यादींत
 उरतले. एक म्हणल्यार म्हाराजांची पोरणी मशीद मोडून तांणी परत बांदली आनी तिचो आकारूय वाडयलो. हें काम करून
 घेवपाक नानासाहेबा कडेन जाय तितलो वेळ नासलो. ताका लागून तांणी नानासाहेब निमोणकर हांकां तिचेर देखरेख करपाची
 विनवणी केली आनी तिका मान दिवन निमोणकरांनीय तें काम खोसयेन आनी उत्तम तरेन केलें. म्हाळ्यासपतीचे मध्यस्तीन तांणी
 म्हाराजां कडल्यान मशीद बांदपाक मान्यताय मेळोवन घेतली. तरीय आसतना म्हाराज वेळावेळार थंय येवन तें काम मोडून
 उड्यताले तशेंच व्हड व्हड फातर आनी हेर साहित्य आपल्या हातांनी भिरकटावन मारताले. उपरांत तें काम परत सुरु जातालें.

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात ॥ EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 म्हाराजांचे हें कृत्य हेर लोकांक चमत्कारीक दिसताले, पूण ताचे फाटलो अंतस्थ हेत जांकां खबर आसा, तांकां हे कृतीचे अजाप
 अशें दिसचें ना. शेवटाक एकदाचें मशिदीचें काम पूर्ण जाले. त्या दिसा म्हाराज निमगांवांत गेलले आसतना थंयच्यान तांकां
 वाजयत गाजयत मिरवणुकेन हाडून मशिदींत बसयले. हे मशिदीचें काम करपाक थंयचे मेस्त कोंडाजी, गबाजी आनी तुकाराम
 हे तिगूय भाव बरेच उपेगाक पडले. म्हाराजांच्या निर्वाणा मेरेन मशिदींत सान्न मारप, म्हाराजांचीं आयदनां घांसप, म्हाराजांचे तोंड
 धुवपाचें उदक तापेवन दिवपाचें हे सारकीं सगलीं कामां तुकारामूच करतालो. म्हाराज सोंपेपणीं हीं कामां दुसऱ्या कोणाकूच
 करपाक दिनासले. आयजूय रामनमीची मिरवणूक ह्या मेस्ताच्या घरा कडेन सुरु जावन थंयच्यानूच मुखार वता.
 म्हाराजांची व्हडवीक आनी कीर्त सगल्याक पातळची म्हूण तिचो प्रसार करप आनी म्हाराजांच्या आशिर्वादाचो लाभ सगल्यां
 लोकांक करून दिवप ही नानासाहेबांची दुसरी व्हड आनी मोलाची अशी कामगिरी. आदीं ते मामलेदार आनी उपरांत
 उपजिल्ल्याधिकारी आशिल्ल्यान तांकां बरेच भोंवचें पडटाले. ते भोंवडे वेळार ते जंय जंय वताले थंयच्या लोकां कडेन म्हाराजांची
 कीर्त सांगपी उलोवप करताले. तातूंतल्यान लोकांक म्हाराजांचे दर्शन घेवपाची उमळशीक लागताली. ह्या लेखकाक पसूत
 म्हाराजांच्या दर्शनाचो लाब मेळोवन दिवपी नानासाहेबूच आसले. मुंबय आनी ठाणे ह्या जिल्ल्यांतले हजारांनी लोक म्हाराजांचे
 दर्शन घेवन खोशी जाले तेय नानासाहेबांच्याच यत्नांक लागून. मुंबयच्या लोकां मर्दीं म्हाराजां विशीं उमळशीक निर्माण करपाच्या
 ह्या वावरांत आनीक दोग मनशांचो हात भार लागलो. तांचे मदले एक म्हणल्यार गणेश दत्तात्रय सहस्रबुद्धे म्हणल्यारूच दासगणू
 हे आसले. आदीं ते पुलीस खात्यांत कामाक आसले. तांकां तमाशांक वचपाचो भोव शौक आसलो. नानासाहेबांक लागून ते
 म्हाराजांच्या दर्शनाक आयले. हळू हळू तांच्या मनांत म्हाराजांच विशींची भक्ती वाडत गेली आनी तातूंतल्यान एका दिसा तांणी
 आपली नोकरीच सोडली आनी संतचरित्राचो किर्तनान तशेंच ग्रंथरुपान लोकां मर्दीं प्रसार करपाचो उपक्रम सुरु केलो. तांणी
 हालींच्या काळांतले भक्तलिलामृत, संतकथामृत, भक्तिसारामृत हे संतचरित्राचे ग्रंथ बरयले. ते भायर ईशावास्योपनिषद

१५

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता ॥ EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE

आनी श्रीज्ञानेश्वरमहाराजांचा अमृतानुभव ह्या दोन ग्रंथांचे मराठींत रोसाळ आनी बोध जावपी अशें स्पृश्टीकरण, विवेचन केलां. ते भायर तांचे अनिकूय ग्रंथ आसात. नानासाहेब चांदोरकरांनी तांकां मुंबयंत व्हरून तांच्या भक्तिसान भरिल्ल्या किर्तनांचो आनी ते उदेशीं म्हाराजांचे गूण आनी व्हडविकेचो अणभव मुंबयकारांक करून दिलो. तांच्या किर्तनांक लागून मुंबय आनी भोवतणच्या वाठारांतल्या कितलेश्यांच लोकांक म्हाराजांच्या दर्शनाक येवपाची उमळशीक लागली आनी बरेच जाण येवनूय गेले. वयर म्हणिल्ल्या दोग मनशां मदली दुसरी व्यक्ती म्हणल्यार हो लेखक. हांचेय ह्या काळांत म्हाराजांच्या पांयां कडेन रावप वाडत गेलल्यान मुंबयचे भौशीक चळवळींतल्यान ते आपसुकूच पयस जाले आनी ते बाबा (म्हणल्यार वैरागी, संन्याशी बी) जाल्यात अशें पारशी आनी हेर खबरांपत्रांतल्यान छापून आयिल्ल्यान, जांकां लागून ते अशे जावपाक पावले तांचे दर्शन घेवपा खातीर म्हणून बरेच लोक येवपाक लागले. एकंदरींत १९१० पसून म्हाराजांच्या दर्शनाक येवपी लोकांचो आंकडो बरोच वाडत गेलो.

नानासाहेब चांदोरकर हांगा आयले त्या काळांत दर्शनाक येवपी भाविकां खातीर राबित्याची अशी वेवस्था नासली. म्हाराजांनी तो उणाकूय रोखडोच भरून काडलो. ह्या वाठारांत उपजिल्ल्याधिकारी म्हणून रावबहादूर हरी विनायक साठे हे गृहस्थ आशिल्ले. तांचे घरकान्नीक मरण येवन बरेच दीस जाल्ले. पूण उपरांत दुसरे खेपे लग्न जावचें अशी इत्सा तांकां जावंक नासली. मात तांकां भुर्गे नाशिल्ल्यान तांणी दुसरे खेपे लग्न जावचें असो आगरो तांच्या इश्टांनी धरिल्लो. अखेरेक म्हाराजांचे दर्शन घेवन ते सांगतले तरें करप अशें थारलें. ते प्रमाण ते दर्शनाक आयले. म्हाराजांनी लग्न जावपाक आज्ञा दिली आनी पूत जातलो असो आशिर्वादीय दिलो. रावबहादूरान चली पसंत केली आनी तिका म्हाराजांच्या दर्शनाक घेवन येवचें अशें तिचो बापूय गणेश दामोदर केळकराक कळीत केलें. ते प्रमाण ते धुवेक घेवन ते थंय आयले तेन्ना म्हाराजांनी एक फळ तिचे व्हंट्येंत घालें आनी तिका कुकूम लायलो. मुखार योग्य वेळार लग्न जालें आनी उपरांत रोखडेंच म्हाराजांचे सुचोवणे प्रमाण तांणी वयर उल्लोख केल्ल्या लिंबाचें झाड आशिल्ले त्या वाठारांत जागो विकत घेवन थंय एक घर बांदलें. ताका लागून दर्शनाक येवपी भाविकांची राबित्याची वेवस्थ

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात ॥ EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 जाली. मुखार तीन वर्सा उपरांत म्हाराजांनी ह्या लेखका कडल्यान आनीक एक घर बांदून घेतले. तशेंच, उपरांत नागपूरचे गिरेस्त
गोपाळ्काव म्हणल्यारूच बापुसाहेब बुटी हांचे कडल्यान आनीक एक घर बांदून घेतले. हें घर व्हड आकाराचें आनी पुरायेन
 फातरांनी बांदिल्ले गडगंज अशें आसले. ताका खर्चूय बरोच आयलो. शिरडीच्या वाठारांत वा संपूर्ण म्हालांत इतले व्हड घर
 आसत अशें दिसना. ह्याच घरांत म्हाराजांची समाधी आसा.
 रोखडेंच शिरडीक संस्थानाचें रूप येवपाक लागले. म्हाराजांची आरती जावंक लागली आनी आरतीच्या वेळार तरंगां,
 चंवऱ्यो, अब्दागिरां म्हाराजांचेर दिसपाक लागली. म्हाराज चावडेंत वतना घोडो, पालखी, अब्दागिरां, भजनकार मंडळी हांच्या
 सांगातान शाही पददतीन वाजयत गाजयत वचपाक लागले. हारशे, झुंबरां, फोटे अश्या साहित्यान चावडी सजपाक लागली.
चावडेक आनी मशिदिकूय लादयो घाल्यो. ह्या सगल्यांचें श्रय चड करून स. **सुंदराबाई क्षिरसागर म्हणल्यारूच राधाकृष्णाआई**
 हांकां वता. तांचे कडेन धन नासलेंच, पूण आपलें तन आनी मन तांणी पुरायेन म्हाराजांच्या चरणांचेर ओंपिल्ले. तशेंच वेगऱ्यावेगऱ्या
 भक्तां कडल्यान तांणी वेगऱ्यावेगऱ्यो वस्तू हाडून शिरडी संस्थानाची सोबाय वाडयिलली. मात दुर्देवान तांचो अवतार सामको
 उणो म्हणल्यार पिरायेच्या ३५ व्या वर्साच सोंपलो ! त्यो थंय आठ-णव वर्सा आसल्यो. पूण तितल्याच काळांत तांणी जें कार्य
 केलें तें दुसऱ्या कोणाकूय पंचवीस वर्सा मर्दीं लेगीत करप शक्य जायत आसले काय कितें हाचे विशीं दुबाव मारता. हे आईक
 लागुनूच चावडेर राती वेळार म्हाराजांची शेजारती आनी फांतोडेर कांकड आरती सुरु जाली. म्हाराज सुरवातीच्या काळांत स्वताची
 पुजा लेगीत करपाक दिनासले. पयली पुजा तांणी म्हाळसापती कडल्यान घेतली. उपरांत कांय दिसांनी निमगांवचे **सीताराम** डेंगळे
 पुजा करपाक आयले तेन्ना म्हाराज तांचेर तिडकले. पूण अखेरेक तांकां पुजा करपाक दिली. उपरांत कांय दिसांनी नानासाहेब
 चांदोरकराचो धाकलो पूत **महादेव म्हणल्यारूच बापू** हाका खोसयेन पुजा करपाक दिली. ताचे उपरांत सगल्यांकूच पुजा करपाक
 मेकळीक मेळ्या. पूण त्या वेळार म्हाराज आपली आरती करपाक दिनासले. कांय दिसां उपरांत पयली आरत करपाचो मान

117

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE

EEEEEEEEE.....|| उपोद्घात ॥ EEEEEE.....
लक्ष्मण कृष्णाजी म्हणल्यारूच तात्यासाहेब नूलकर हांकां मेळळो. ते पंढरपूरचे दिवाणी न्यायाधीश आसले आनी दुयेंत
पडिल्ल्यान रजा घेवन हांगा आयिल्ले. पूण मनांत मात, आतां नोकरी सोडून उरिल्ली जीण म्हाराजांच्या पांयां कडेन घालोवप हीच
इत्सा आसली. अखेरेक तर्शेच घडलें.

राधाकृष्णआई स्वता सगल्या तरांची सेवा करताल्यो. त्यो दीसपट्ट्यो दोन फावट म्हाराजांची येवपा वचपाची वाट झाडून
निवळ करताल्यो. अर्थात थंयची सगली हळशीक स्वता काडटाल्यो. हो क्रम तांचे आदीं बाळाजी पाटील नेवासकर हांणी सुरु
केल्लो. पुरायेन विरक्त असो हो भक्त संवसाराचेर उदक सोडून हांगा येवन राविल्लो. तांकां परत व्हरपा खातीर म्हूण जायते लोक
आयले, पूण ते गेलेनात. ते सदांच रस्ते सान्न मारून नितळ करप, मशीद निवळ करप हे सारकीं कामां करताले. म्हाराजांचे
पयसुल्ल्यानूच दर्शन घेताले. लागीं येनासले. उदक पियेताले तेंय म्हाराजांचे पांयांचे तीर्थ नाजाल्यार न्हावप जाताले तेन्ना
म्हाराजांच्या आंगा वयल्यान पडिल्ले उदक वा म्हाराजांनी पियेवन उरिल्ले उश्टें उदक ते पियेताले. शेताचें उत्पन्न आयतें
म्हणटकच सगलें व्हरून म्हाराजां कडेन दिताले आनी तातूतल्यान म्हाराज दितात तितलें घेताले. अर्थात, म्हाराज सगलेंच परतें
दिताले. अशे तरेन दोन वर्सा थंय रावले उपरांत म्हाराजांनी बाळाजी पाटलाक ताच्या घरा वचपाविशीं आज्ञा केली. ते प्रमाण ते
गेले. तरीय आसतना सेगीत दर्शनाक येताले आनी आपली सगली येणावळ म्हाराजांक ओंपताले. मुखार कांय वर्सानी तांकां मरण
आयलें.

राधाकृष्णआई स्वता सगल्या तरांची सेवा करताल्यो, इतलेंच न्हय तर त्यो म्हाराजांच्या भोवतेक भक्तां कडल्यान
म्हाराजांची सेवा करून घेताल्यो. त्यो वेगळीवेगळीं कामां करताल्यो आनी तातूत सगल्यांक वांटेकार करून घेताल्यो. भक्तूय
तातूत मोगान आनी खोसयेन वांटेकार जाताले. तांचे मर्दीं सगल्या दर्ज्याचे दादले आनी बायलोय आसताल्यो. माती -फातर
हाडप, रस्ते नितळ करप, फोंडकुलां मारप आनी भरप, झाडां रोवप, लांकडां फोडप, दिवे -झुंबर पुसप -निवळ करप, मशीद धुवप
EEEEEE.....|| श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE.....१८

EEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEE || उपोद्घात ॥ EEEEEEEEEEEEEEE
-रंगोवप, कागदाचीं फुलां करप, चंवरी -माचूल, अब्दागीर -निशाण धरप, निशाणां शिंवप हे सारकीं जायतीं कामां व्हड व्हड
मनीस आनी गिरेस्त घराण्यांतल्यो अस्तुच्यो पसून व्हड खोसयेन करताल्यो आनी आपल्याक ही सेवा करपाची संद मेळळी म्हूण
धादोशी जाताल्यो.

म्हाराजांचो नित्यक्रम खरपणान पाळ्य जातालें. फांतोडेर उटून ते धुनी लागीं बसताले. उपरांत कांय वेळान दीसपट्टे विधी
जातकच कांय खीण ध्यानस्थ बसताले. तितल्या वेळांत भागोजी शिंदे ह्या नांवाचो मनीस येवन म्हाराजांच्या उजव्या हाताक पटे
आसताले ते सोडोवप, हात पोशेवप आनी पुराय आंग चेपप, उपरांत चिलीम भरून ती पेटोवप आनी म्हाराजांक ओडपाक दिवप बी
असलीं कामां करतालो. ही चिलीम उपरांत म्हाराज ताका ओडपाक दिताले. अशें पांच-स फावटीं जातकूच भागोजीन वचपाचें.
ह्या भागोजीक महारोग जाल्लो. तरीय म्हाराजांक केन्नाच ताची वीट दिसली ना वा तांणी ताका पयस केलोना. भागोजी गेले
उपरांत म्हाराज कांय वेळ बसताले. त्या वेळांत भक्तमंडळी येवन तांची सेवा करताली, उपरांत म्हाराज तोंड धुवपाक उट्ठाले.
म्हाराजांचें तोंड धुवप पळोवपा सारके आसतालें. हातांचेर, पांयांचेर, तोंडांचेर, कानांचेर भरपूर उदक घालून ते भाग नाजूकपणान
घांसून पुसून निवळ करताले.

श्री एकनाथ म्हाराजांनी वर्णन केल्ले प्रमाण “रोम रगडतील संपूर्ण । यालागी न करी अंगमर्दन । एवं स्वदेहाचें
देहपण । भूतहिसेभेणे अहंत्वा नाणी।” (ए. भा. अं. ३ ओंकी ४५८) असोच प्रकार न्हावपाच्या वेळार घडटालो. तोंड धुवन
जातकच म्हाराज गांवांत भिक्षा मागपाक वताले. भिक्षे खातीर ज्युस्त पांच सुवातांचेर वचून एके कडेन उबे रावताले. भाकरी आनी
तोंडाक लावपाक जें किंते मेळटालें तें घेताले, आनी उपरांत मशिदींत आयले म्हणटकूच तातूतलें थोडेशें खाताले. खातकूच थोडो
वेळ बसताले. त्या वेळार बरेच भक्त थंय जमताले आनी म्हाराज तांकां काणयांच्या रुपान बोध करताले. केन्ना केन्ना ह्याच
बसकांच्या वेळार केळीं, पेरां, आंबे विकत घेवन म्हाराज त्या लोकांक वांट्टाले. बन्याच फावटीं आपल्या हातांनी केळीं सोलून,
EEEEEEEEEEEEEEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEEEEEEEEEE ११९

EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || उपोद्घात || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE
 ऐ पेरांचे कुडके करून जावं आंबे मोव करून दिताले. ही बसका जातकच म्हाराज व्हाळार वयताले. थंय सुमार वरभर रावताले आनी
 ऐ परत येवन दनपारां दोन वरां जायसर मशिदींत रावताले. तितल्या वेळांत भक्तां कडल्यान म्हाराजांची पुजा, आरती जाताली. उपरांत
 ऐ म्हाराजांचें जेवण जातकूच म्हाराज परत व्हाळार वताले. थंयच्यान सुमार पावून वरान परत येताले आनी सांजवेळ जायसर मशिदींत
 ऐ बसताले. सांजे कांय खीण भायर भोंवून येताले आनी रोखडेच परत येवन मशिदींत बसताले. दिसांतल्यान सादारण तीन बसका
 ऐ जाताल्यो. पयली सकाळीं फराळ करतकूच, दुसरी व्हाळा वयल्यान येतकूच, आनी तिसरी सांजे पांच वरांच्या अदमासाक
 ऐ जाताली. तिनूय बसकांच्या वेळार म्हाराज काणयांच्या रुपान बोध करताले. म्हाराजांच्या उलोवपांतल्यान त्या वेळार थंय आशिल्ल्या
 ऐ वेगळ्यावेगळ्या भक्तांच्या मनांत घोळपी वेगळेवेगळे दुबाव पयस जावन प्रस्नांच्यो जापो आपसुकूच संबंदितांक मेळटाल्यो.
 ऐ म्हाराज कठीण अशा वेदान्त विश्याची विस्कटावणी करिनासले वा उपनिषदांचे प्रवचनां दिनासले. तांचो उपदेश चड करून
 ऐ नितीक आसतालो. शिश्याची भुमिका शुद्ध करून उपरांत तातूत ज्ञानाचें बीं रोवपाचें ही सदगुरुची शास्त्रोक्त वयवाट. म्हाराजूय
 ऐ तशेंच करताले. तेच खातीर तांचो उपदेश सर्वसादारण नितीतत्वांचोच आसतालो. पूण ह्वा फक्त उतरांच्या बोधा परस कितलेश्याच
 ऐ पर्टीनी मोलादीक असो अणभवांच्या रुपान दिल्लो बोध म्हाराजां कडल्यान मेळटालो, आनी तेच खातीर म्हाराजां कडेन श्रद्धेन
 ऐ येवपी भक्तांचे जिणेचें सार्थक जातालें.
 ऐ मनांत कसली तरी इत्सा दवरून म्हाराजां कडेन येवपी भक्तांचे प्रमाण व्हड आसलें. मात म्हाराजूय तांच्या मनांतलें वळखून
 ऐ तांच्यो इत्सा आपसूक पुराय करताले. अशे तरेन त्या मनशाक सदां खातीर आपले भक्तीची गोडी लायताले. सदां खातीर ताका
 ऐ आपलो करून घेताले. म्हाराजांचो अवतार लोकांच्या उद्धारा खातिरुच आसलो. तातूतल्यान तांणीय सगल्यांचे कल्याणूच केलें
 ऐ हाचे विशीं मातूय दुबाव ना. तांच्या लिलांचें आनी गुणांचें वर्णन करप शक्यताये भायलें.
 EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE || श्रीसाईसच्चरीता || EEEEEE EEEEEE EEEEEE EEEEEE १२०

यो वा अनंतस्य गुणाननंताननुक्रमिष्यन् स तु बालबुद्धिः । रजांसि भूमेर्गणयेत्कथंचित्कालेन नैवाखिलशक्तिधामः ॥

अशें आसलें तरीय शक्य जातात तितल्यो तरी म्हाराजांच्यो लिला लिखीत रुपांत आयल्यो जाल्यार तांचो सगल्यांकूच लाभ जातलो अशी पुराय खात्री आसा. असो संग्रह म्हजे इश्ट गोविंद रघुनाथ म्हणल्यारूच अण्णासाहेब दाभोलकर हांणी केल्लो आसा. तातूतलो बरोचसो वांटो तांणी ओंवयांच्या रुपांत बरयलां. ह्या ओंवयांच्या रुपांतल्या ग्रंथाचो आरंभ म्हाराज देहरुपान आसतना प्रत्यक्ष तांचेच आज्ञेन जाल्लो. आतां मेरेन ताचे ३५ अध्याय बरोवन तयार आसात. ग्रंथ भोव म्होंवाळ आनी भक्तीपूर्ण असो जाल्लो आसा आनी तो भक्तांकूच न्हय जाल्यार हेर वाचप्यांकूय हिताचो थारतलो हाचे विशीं कसलोच दुबाव ना. हातूतल्यो ओंवयो एकनाथ म्हाराजांच्या ओंवयांचे धरतेर आशिल्ल्यान ग्रंथ वाचतना नाथम्हाराजांचे वाणयेचे परत परत स्मरण जाता. थोडे भितर, हो ग्रंथ **श्रीसाईनाथ म्हाराजांच्या** प्रसादाचें फळ, ही गवाय पावला पावलाचेर मेळठा.

ह्या ग्रंथाचे पुण्यायेन म्हाराजांच्या भक्तांक आनी हेर भावीक वाचप्यांक उपाट खोस आनी बोध मेळूं आनी तातूतल्यान तांची म्हाराजां विशींची श्रद्धा आनी भक्ती चडांत चड वाढूं अशी म्हाराजांच्या चरणां कडेन प्रार्थना करून ही प्रस्तावना सोंपयतां.

बाबांचे एक बाळक

हरी सीताराम दीक्षित

॥श्रीसाईसच्चरीता॥ १२९